

Rett til barnehageplass - informasjon til kommuner og fylkesmenn

Kunnskapsdepartementet har sendt brev til alle kommuner om generell innføring i retten til barnehageplass.

TOLKNINGSUTTALELSE 09.12.2008

Gjelder

- Barnehageloven - § 10. Barnehagemyndighetens ansvar
- Barnehageloven - § 16. Rett til plass i barnehage
- Barnehageloven - § 17. Samordnet opptaksprosess i kommunen
- Barnehageloven - § 18. Prioritet ved opptak
- Barnehageloven - § 54 Fylkesmannens tilsyn med kommunen-som-barnehagemyndighet som barnehagemyndighet

Ot.prp. nr. 52 (2007-2008) om lov om endringer i barnehageloven (rett til plass i barnehage) ble vedtatt i Stortinget den 12. juni 2008. I kongelig resolusjon av 26. september 2008 ble det bestemt at loven trer i kraft fra 1. januar 2009.

Departementet forutsetter at kommuner og fylkesmenn har gjort seg kjent med innholdet i retten til barnehageplass slik den er omtalt i Ot.prp. nr. 52 (2007-2008) om lov om endringer i barnehageloven (rett til plass i barnehage). Formålet med dette brevet er å avklare enkelte spørsmål departementet har fått og bidra til at kommuner og fylkesmenn skal være kjent med virkningen av at det innføres rett til barnehageplass fra 2009. I det følgende vil departementet redegjøre for betydningen av § 12a om rett til plass i barnehage i forhold til de øvrige reglene i barnehageloven.

1. KOMMUNENS ANSVAR

Ny § 8 andre ledd lyder:

”Kommunen har plikt til å tilby plass i barnehage til barn under opplæringspliktig alder som er bosatt i kommunen, jf. § 12a. Utbyggingsmønster og driftsformer skal tilpasses lokale forhold og behov.”

Det er kommunens ansvar å oppfylle retten til barnehageplass. Kommunen må i dimensjoneringen av behovet for antall barnehageplasser ta hensyn til barnehagenes vedtekter, tilflytting, brukernes ønsker og behov og behovet for plasser for barn over og under tre år.

Vi viser til Ot.prp. nr. 52 (2007-2008) pkt. 4.7 og kap. 7. Videre viser vi til merknaden til gjeldende § 8 andre ledd i Ot.prp. nr. 72 (2004-2005) Om lov om barnehager (barnehageloven). Se også Rundskriv F-08/2006 Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) med forskrifter og departementets merknader til bestemmelsene for omtalen av ”utbyggingsmønster og driftsformer”. Endringen av bestemmelsen innebærer at merknadene til bestemmelsen i Rundskrivet må leses i sammenheng med Ot.prp. nr. 52.

2. INNHOLDET I RETTEN TIL BARNEHAGEPLASS

Ny § 12a lyder:

”Barn som fyller ett år senest innen utgangen av august det året det søkes om barnehageplass, har etter søknad rett til å få plass i barnehage fra august i samsvar med denne loven med forskrifter. Barnet har rett til plass i barnehage i den kommunen der det er

bosatt. Kommunen skal ha minimum ett opptak i året. Søknadsfrist til opptaket fastsettes av kommunen.”

At rett til barnehageplass trer i kraft 1. januar 2009 betyr at kommunen fra dette tidspunktet er forpliktet til å oppfylle retten til barnehageplass. Kommunen må således være beredt til å håndtere spørsmål knyttet til søknadsfrist, opptakskriterier osv. ang rett til barnehageplass. Det følger av § 12a første ledd at barnet har rett til plass i barnehage fra august. Dette betyr at plassen må være disponibel for barnet i løpet av august. Departementet gjør imidlertid oppmerksom på at rett til barnehageplass fra august 2009 forutsetter forutgående opptak og søknadsfrist til opptaket. Kommunen må sørge for at ordninger for dette er på plass i god tid før søknadsfristen til opptaket inntreffer. Det er viktig at foreldrene er kjent med hvilke regler og frister som gjelder for rett til barnehageplass i god tid før søknadsfristen inntreffer.

Departementet har gitt føringer på innholdet i retten til barnehageplass i Ot.prp. nr. 52 (2007-2008) Om lov om endringer i barnehageloven (rett til plass i barnehage).

Departementet ber kommunene og fylkesmennene om å gjøre seg kjent med dette. Se særlig pkt. 4.7 og kap. 7.

Departementet vil i det følgende si noe nærmere om innholdet i retten til barnehageplass.

2.1 Hva menes med ”neste opptak”

I merknadene til § 12a i odelstingsproposisjonen kapittel 7 framgår det at *søkere med rett til barnehageplass som ikke ønsker plass ved første aktuelle opptak, skal tilbys plass ved neste opptak*. Med neste opptak menes neste opptak i henhold til § 12a. Da kommunen ikke er lovpålagt å ha mer enn ett opptak i året i henhold til § 12a tredje ledd, vil forpliktelsen være oppfylt ved å gi søkeren rett til plass ved neste års opptak. Det framgår imidlertid av merknaden til § 12a tredje ledd at regelen definerer et minimum, og at kommunen står fritt til å ha flere eller supplerende opptak. Kommuner som har flere eller supplerende opptak bør tilstrebe og gi søkeren barnehageplass så raskt som mulig dersom søkeren ønsker dette.

2.2 Tilflytting

I henhold til § 8 andre ledd har kommunen *plikt* til å tilby plass i barnehage til barn under opplæringspliktig alder som er *bosatt* i kommunen, jf. § 12a. Det følger av § 12a andre ledd at barnet har *rett til plass* i barnehage i den kommunen der det er *bosatt*. Med *bosatt* menes der barnet har bostedsadresse. Det stilles ikke krav om at barnet må være folkeregistrert i

kommunen.

Et spørsmål er således på hvilket *tidspunkt* barnet må være bosatt i kommunen for at kommunen skal være forpliktet til å tilby barnehageplass i henhold til § 12a.

I § 12a heter det at *barn som fyller ett år senest innen utgangen av august* det året det søkes om barnehageplass *har rett til å få plass fra august*. Retten til å benytte plassen gjelder således fra august. Videre er kommunen forpliktet til å oppfylle retten til barnehageplass, men er ikke forpliktet til å stille plassen til rådighet før i august. Da kommunens forpliktelse og barnets rett til plass begge knytter seg til august må det være tilstrekkelig at barnet er bosatt i kommunen på dette tidspunktet. Dette forutsetter imidlertid at det er søkt om plass innen søknadsfristen som er satt av kommunen.

Barn som flytter til kommunen *etter* tidspunktet for oppstart i barnehage eller som ikke har søkt innen fristen for opptak bør håndteres på samme måte som barn som ikke ønsker plass ved første aktuelle opptak, se pkt. 1.1.

3. OPPTAK

3.1 Samordnet opptak

Reglene om samordnet opptak er videreført uendret, jf. Ot.prp. nr. 52 (2007-2008) pkt. 4.7.5.

Departementet ønsket ikke å gjøre endringer i en opptaksprosess som fungerer godt, og har tro på at kommunene og de ikke-kommunale barnehagene sammen vil finne løsninger som gjør det mulig å oppfylle retten til barnehageplass og gi søkerne et tilbud i samsvar med deres ønsker og behov. Departementet vil i det følgende minne om prinsippene som skal legges til grunn for samordnet opptak.

I henhold til Ot.prp. nr. 76 (2002-2003) *skal* alle godkjente barnehager i kommunen samarbeide om opptak av barn. Kommunen skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess, der det tas hensyn til *barnehagenes mangfold og egenart*. *Brukernes ønsker og behov* skal tillegges stor vekt ved selve opptaket. Ved en samordnet opptaksprosess skal *likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager sikres*, jf. barnehageloven § 12.

Dette innebærer blant annet at barnehagens formål, opptakskrets, opptakskriterier og eierform skal respekteres. Felles opptaksmyndighet og felles opptakskriterier kan være

hensiktsmessig og kan avtales, men plikten til å samarbeide om opptak innskrenker ikke barnehagens rett til å definere sin opptakskrets i barnehagens vedtekter og til selv å foreta opptak av det enkelte barn i tråd med forskrift om saksbehandlingsregler ved opptak i barnehage.

Bestemmelsen om samordnet opptaksprosess skal ivareta tre hovedformål:

- Samordningen skal bidra til effektiv fordeling av barnehageplasser ut fra *søkernes ønsker og behov*.
- Samordningen skal sikre *likebehandling* av barn og *likebehandling* av private og kommunale barnehager.
- Samordningen skal være et redskap for kommunen i arbeidet med å sørge for at det finnes et *tilstrekkelig antall barnehageplasser*.

3.2 Prioritet ved opptak etter barnehageloven § 13

Reglene om rett til prioritet ved opptak etter barnehageloven § 13 er videreført uendret, jf. Ot.prp. nr. 52 pkt. 4.7.7.

For barn som har fylt ett år innen utgangen av august får rett til prioritet etter § 13 kun betydning der det er flere søkere som ønsker plass i samme barnehage. Dette gjelder forutsatt at barnet tilhører barnehagens opptakskrets og at kommunen av praktiske og økonomiske hensyn ikke plasserer barnet i en annen barnehage, jf. § 13 tredje ledd. Opptak av et barn med nedsatt funksjonsevne kan i enkelte tilfeller kreve ekstra ressurser, for eksempel ved ombygging. Kommunen har derfor en viss valgmulighet basert på praktiske og økonomiske hensyn. Dette gjelder for eksempel barn med store eller sammensatte funksjonsnedsettelse som kan ha behov for et mer tverrfaglig behandlingstilbud enn det en vanlig barnehage gir.

Barn som fyller ett år etter august, men som har rett til prioritet etter § 13 har fortrinnsrett foran barn som har rett til barnehageplass etter § 12a dersom begge ønsker plass i samme barnehage. Dette gjelder forutsatt at barnet tilhører barnehagens opptakskrets og at kommunen av praktiske og økonomiske hensyn ikke plasserer barnet i en annen barnehage, jf. § 13 tredje ledd.

Det er *ingen nedre aldersgrense* for prioritet etter § 13. For rett til prioritet etter § 13 kreves det imidlertid at det er foretatt en *sakkyndig vurdering for å vurdere om barnet har nedsatt*

funksjonsevne eller at det er fattet vedtak etter lov om barneverntjenester §§ 4- 12 og 4-4 annet og fjerde ledd. Først når sakkyndig vurdering eller vedtak i henhold til § 13 foreligger og det er søkt om barnehageplass vil barnet ha fortrinnsrett ved opptak.

Ved supplerende opptak gjelder § 13 som i dag.

3.3 Barnehagens vedtekter

Reglene i barnehageloven om barnehagens vedtekter er ikke endret som følge av innføring av lovfestet rett til barnehageplass.

I henhold til barnehageloven § 7 fjerde ledd skal barnehageeieren fastsette barnehagens vedtekter. Vedtektene skal gi opplysninger som er av betydning for foreldrenes/de foresattes forhold til barnehagen, herunder opptakskriterier, jf. § 7 fjerde ledd bokstav c.

Det er *barnehageeier* som fastsetter barnehagens vedtekter. Det er rimelig at private aktører som oppretter barnehager selv får bestemme opptakskriteriene. Mange barnehager er og blir opprettet med det formål at for eksempel barn av medlemmer i en organisasjon skal få barnehageplass, at barn av ansatte i et selskap skal gå der eller at barnehagen være for barn som bor i et avgrenset geografisk område. Dette har i mange tilfeller vært motivasjonen til å starte barnehagen.

Videre har mange barnehager behov for å prioritere riktig alders- og kjønnsammensetning. Det er i så fall viktig at barnehagen så langt som mulig konkretiserer i vedtektene hva dette innebærer. Videre er det viktig at det avklares i vedtektene hvilken prioritet riktig alders- og kjønnsammensetning skal ha i forhold til andre prioriteringer.

Opptakskriteriene må være objektive og etterprøvbare. Dette innebærer at de bør være så konkrete som mulig slik at det i etterkant lar seg gjøre å vurdere om tildeling av plasser er i samsvar med dem.

Barnehagens vedtekter er ikke gjenstand for godkjenning. Kommunen kan gi råd om innholdet i vedtektene, og kan som tilsynsmyndighet pålegge retting dersom vedtektene er i strid med barnehageloven eller dens forskrifter.

Kommunen kan ikke pålegge barnehagen andre prioriteringer enn det som følger av barnehageloven § 13. Dette betyr at kommunen ikke kan bestemme innholdet i barnehagens opptakskriterier, herunder prioriteringen av barn. Kommunen må sørge for å

gjøre seg kjent med barnehagens vedtekter slik at kommunen kan planlegge utbyggingsmønster og driftsformer tilpasset lokale forhold og behov.

3.4 Saksbehandlingsregler ved opptak

Forskrift om saksbehandlingsregler ved opptak i barnehage er fastsatt ved kongelig resolusjon av 16. desember 2005 med hjemmel i barnehageloven § 12. Rett til barnehageplass medfører ikke endringer i saksbehandlingsreglene.

I henhold til forskriften § 2 skal barnehagens vedtekter definere barnehagens opptakskrets og opptakskriterier. Barn innenfor opptakskretsen med lovfestet rett til prioritet etter barnehageloven § 13 skal alltid prioriteres først. Den øvrige prioriteringen kan variere fra barnehage til barnehage, og loven gir ingen føringer her.

Det følger av Ot.prp. nr. 52 pkt. 4.7.6 at kommunen har oppfylt retten til barnehageplass for søkere som har fått barnehageplass i samsvar med første eller andre ønske, eller i samsvar med § 12a. Dette betyr at kommunen kan oppfylle retten til barnehageplass på tre måter:

1. Barnet får sitt første ønske oppfylt
2. Barnet får sitt andre ønske oppfylt
3. Barnet får et tilbud om annen barnehage, men som likevel er i samsvar med § 12a.

Søkere som takker nei til et slikt tilbud, vil *ikke* ha rett til å motta et nytt tilbud fra kommunen.

Søkere som ikke har fått sitt første ønske oppfylt, har imidlertid rett til å bli satt på søkerliste ved denne barnehagen, jf. forskriften § 3 andre ledd. Retten til å bli satt på søkerliste gjelder uavhengig av om søker har akseptert den tilbudte barnehageplassen eller ikke.

Departementet gjør oppmerksom på at retten til barnehageplass etter § 12a er oppfylt for barn som har fått et tilbud i samsvar med ett av punktene 1 til 3 ovenfor og at retten til å bli satt på søkerliste kun er en mulighet for de som ønsker å få plass i en bestemt barnehage.

Departementet uttalte i Ot.prp. nr. 52 pkt. 4.5.5.1 at klagerett på vedtak om opptak i barnehage følger av forskrift om saksbehandlingsregler ved opptak i barnehage § 6. Ved hovedopptak kan søker klage over *avslag* på søknad om barnehageplass. Søker kan også klage dersom søker verken har fått sitt første eller andre ønske oppfylt, jf. § 6 første ledd.

Barnehageloven § 6 andre ledd gjelder som i dag, da kommunen bare er forpliktet til å ha ett

opptak i året vil rett til barnehageplass ikke få betydning for eventuelle supplerende opptak i løpet av året.

4. FYLKESMANNENS ROLLE

Fylkesmannen skal veilede kommuner og eiere av virksomheter etter denne lov, jf. barnehageloven § 9 første ledd. Videre skal fylkesmannen føre tilsyn med at kommunen utfører de oppgaver den som barnehagemyndighet er pålagt etter denne lov, jf. § 9 andre ledd. Fylkesmannens rolle vil være å veilede kommunen i forhold til oppfyllelse av barnehageloven § 12a og § 8 andre ledd. Videre kan fylkesmannen fra 2009 også føre tilsyn med at kommunen oppfyller retten til barnehageplass, dersom det ut fra en risikovurdering anses nødvendig.

5. RELEVANTE DOKUMENTER

- Ot.prp. nr. 52 (2007-2008) Om lov om endringer i barnehageloven (rett til plass i barnehage) - <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-52-2007-2008-/id509027/>
- Ot.prp. nr. 72 (2004-2005) Om lov om barnehager (barnehageloven) - <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/otprp/20042005/Otprp-nr72-2004-2005-.html?id=399361>
- Ot.prp. nr. 76 (2002-2003) Om lov om endringer i lov 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager (barnehageloven) - <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/otprp/20022003/Otprp-nr76-2002-2003-.html?id=126909>
- Rundskriv F-08/2006 Lov 17. Juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) med forskrifter og departementets merknader til bestemmelsene - <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/rundskriv/2006/Lov-17-juni-2005-nr64-om-barnehager-bar.html?id=109624>

Kunnskapsdepartementets referanse: 200806068-/KRI

Kopi:

Fylkesmannsembetene

